

Temat: Moja opowieść o I. Krasickim i jego bajkach. Część 2. Analizujemy wybrane bajki I. Krasickiego i odczytujemy ich sens.

Witam Was ponownie i kontynuuję swoją opowieść o bajkach I. Krasickiego. Najpierw pochwalę wszystkich za zaangażowanie się w lekturę bajek I. Krasickiego. Mam prośbę. Jeżeli przesyłacie zdjęcia stron zeszytu, to starajcie się pisać czytelnie.

Podczas tego spotkania przedstawię treść kolejnych czterech bajek. Omówię zachowania bohaterów. Wskażę cechy budowy wybranych tekstów, a Waszą rolą będzie samodzielnie wykonanie na tej podstawie trzech zadań.

Malarze

Dwaj portretów malarze słynęli przed laty:

Piotr dobry, a ubogi, Jan zły, a bogaty.

Piotr malował wybornie, a głód go uciskał,

Jan mało i źle robił, więcej jednak zyskał.

Dlaczegoż los tak różny mieli ci malarze?

Piotr malował podobne, Jan piękniejsze twarze.

To jedna z nielicznych bajek I. Krasickiego, której bohaterami są ludzie, a nie uosobione zwierzęta. Piotr i Jan są malarzami. Obaj malują portrety ludzi, ale różnią się przede wszystkim charakterem, talentem i bogactwem. Piotr nie ma pieniędzy, chociaż jest utalentowany i pracowity. Jan nie ma talentu i jest leniwy, a ma pieniądze. Bajkopisarz wykorzystuje znane motywy baśniowe: motyw bohatera ubogiego, ale dobrego oraz motyw bohatera bogatego, lecz złego. W baśniach bohater dobry i ubogi najczęściej zmienia swoje życie i dzięki siłom nadprzyrodzonym staje się szczęśliwy. W bajce I. Krasickiego te same motywy pełnią inną funkcję. Ubogi pozostaje ubogim, a bogaty również się nie zmienia. Jaka więc płynie nauka z bajki Ignacego Krasickiego? Morał nie został wyrażony wprost. Zapowiada go pytanie retoryczne występujące w przedostatnim wersie. Co znaczą więc słowa: *Piotr malował podobne, Jan piękniejsze twarze*. Piotr starał się malować zgodnie z prawdą, a Jan fałszował rzeczywistość, ponieważ starał się innym przypodobać. Ludzie akceptują tych, którzy ich chwala, nawet wtedy, kiedy jest to niezgodne z prawdą. Jest takie wyrażenie: *spojrzeć prawdzie w oczy*. Oznacza ono sposób widzenia rzeczywistości zgodny z faktami, także nieprzyjemnymi.

Jeszcze jedna bajka, której bohaterami są ludzie.

Mądry i głupi (podręcznik, strona 51)

Nie nowina, że głupi mądrego przegadał;

Kontent więc, iż uczony nic nie odpowiadał,

Tym bardziej jeszcze krzycheć przeraźliwie począł;

Na koniec, zmordowany, gdy sobie odpoczął,

Rzekł mądry, żeby nie był w odpowiedzi dłużny:

„Wiesz, dlaczego dzwon głośny? Bo wewnątrz jest próżny”.

W tytule bajki znalazły się dwa przymiotniki nazywające dwie osoby na zasadzie kontrastu (przeciwieństwa lub inaczej opozycji). W jakiej sytuacji zostali przedstawieni bohaterowie? Prowadzą rozmowę. Jeden mówi dużo, drugi wypowiada dwa zdania wyrażające morał bajki. Bohater nazwany głupim mówi dużo i jest z siebie zadowolony. Bohater nazwany mądrym właściwie tylko słucha. Milczenie zostało błędnie zrozumiane przez tego, który chociaż dużo mówi, tak naprawdę nie dba o sens swojej wypowiedzi. Odpowiadając, uczony odwołuje się do przykładu dzwonu. Bajka jest pochwałą rozwagi, mądrości, wiedzy, zwięzłości

i rzeczowości wypowiedzi i sztuki słuchania innych osób, a krytyką bezsensownego gadulstwa, hałaśliwości, próżności, natręctwa, bezmyślności. Bajka ma charakter żartobliwy. Jest wierszowana i krótka. Na jej rytm wpływa regularna budowa wersów. W każdym występuje ta sama liczba sylab – 13. Możesz to sprawdzić. Jest rymowana. Występują w niej rymy żeńskie sąsiadujące, czyli w układzie aabb. Rytm utworu jest spokojny. Ten utwór zaliczymy do bajek epigramatycznych. Zastanów się, czy wszystkie cechy budowy utworu i jego rytmu odnoszą się także do bajki „Malarze”.

Przyjaciele

Zajaczek jeden młody
Korzystając z swobody
Pasł się trawką, ziółkami w polu i ogrodzie
Z każdym w zgodzie.
A że był bardzo grzeczny, rozkoszny i miły,
Bardzo go inne zwierzęta lubiły.
I on też, używając wszystkiego z weselem,
Wszystkich był przyjacielem.
Raz gdy wyszedł w świtanie i bujał po łące,
Słyszy przerażające
Głosy trąb, psów szczekania, trzask wielki po lesie.
Stanął... Słucha... Dziwuje się...
A gdy się coraz zbliżał ów hałas, wrzask srogi,
Zając w nogi.
Wspojrzy się poza siebie; aż tu psy i strzelce!
Strwożon wielce,
Przecież wypadł na drogę, od psów się oddalił.
Spotkał konia, prosi go, iżby się użalił:
„Weź mnie na grzbiet i unieś!” Koń na to: „Nie mogę
Ale od innych będziesz miał pewną załogę”.
Jakoż wół się nadarzył. „Ratuj, przyjacielu!”
Wół na to: „Takich jak ja zapewne niewielu
Znajdziesz, ale poczekaj i ukryj się w trawie,
Jałowica mnie czeka, niedługo zabawię.
A tymczasem masz kozła, co ci dopomoże”.
Koział: „Żal mi cię, niebożę!
Ale ci grzbietu nie dam, twardy, nie dogodzi:
Oto wełniasta owca niedaleko chodzi,
Będzie ci miętko siedzieć”. Owca rzecze:
„Ja nie przeczę,
Ale choć cię uniosę pomiędzy manowce,
Psy dogonią i zjedzą zająca i owcę.
Udaj się do cielęcia, które się tu pasie”. -
„Jak ja ciebie mam wziąć na się,
Kiedy starsi nie wzięli?” - cielę na to rzekło;
I uciekło.
Gdy więc wszystkie sposoby ratunku upadły,
Wśród serdecznych przyjaciół psy zająca zjadły.

Bajka ta należy do najbardziej znanych utworów I. Krasickiego. Jej bohaterami są uosobione zwierzęta. Zaliczamy ją do bajek narracyjnych. Narrator przedstawia pewną

sytuację, w której znalazł się zajączek – ulubieniec innych zwierząt, mający wielu przyjaciół. Rozpoczyna się polowanie. Zajączek znalazł się w tarapatach. Boi się, że zginie w czasie polowania. Prosi kolejno swoich przyjaciół o pomoc. Wszyscy mu odmawiają. Przerzucają na innych obowiązek wsparcia zajączka w nieszczęściu i nie chcą przyjąć odpowiedzialności za jego los. Każde ze zwierząt, które odmówiło pomocy, myśli tylko o sobie. Egoistyczną postawę uzasadnia koniecznością zajęcia się swoimi problemami. Sytuację zajączka najtrafniej określa przysłowie: „Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie”. O tym samym problemie mówi inny poeta w bajce o takim samym tytule. Adam Mickiewicz w bajce „Przyjaciele” opisuje sytuację dwóch przyjaciół: Mieszka i Leszka. Na pewno pamiętacie tę bajkę. Jeżeli nie, to przypomnijcie sobie jej treść. Podaję link: <https://literat.ug.edu.pl/amwiersz/0023.htm>

Zastanówmy się, jakie cechy prezentują poszczególne zwierzęta. Zajączek jest naiwny i łatwowierny, koń – nieuczynny, wół – egocentryczny, skupiony tylko na sobie, kozioł – tchórzliwy, owca – bezsilna i słaba, cielę – bezmyślne. Wszystkie zwierzęta okazały się wobec zajączka nieszczerze, fałszywe, obłudne, samolubne i nieczułe. Pomyśl teraz, a jak jest wśród ludzi. Jacy są Twoi przyjaciele? Czy prawdziwi? Prawdziwy przyjaciel nie opuści nas w kłopotach, pomoże w rozwiązaniu problemów, dochowa wierności w każdej sytuacji. Bajka ma charakter dramatyczny. Jej budowa wiąże się z sytuacją zajączka szukającego pomocy u pozornych przyjaciół. W bajce występują wersy o nierównej długości. Ważną rolę odgrywają znaki interpunkcyjne: wykrzykniki i wielokropki. Morał wynika z całej sytuacji, a więc jest wyrażony pośrednio.

Kruk i lis (podręcznik, strona 51)

z Ezopa

Bywa często zwiedzionym,
Kto lubi być chwalonym.
Kruk miał w pysku ser ogromny;
Lis, niby skromny,
Przyszedł do niego i rzekł: „Miły bracie,
Nie mogę się nacieszyć, kiedy patrzę na cię!
Cóż to za oczy!
Ich blask aż mroczy!
Czyż można dostać
Takową postać?
A pióra jakie!
Szklnięce, jednakie.
A jeśli nie jestem w błędzie,
Pewnie i głos śliczny będzie.”
Więc kruk w kantaty; skoro pysk rozdziawił,
Ser wypadł, lis go porwał i kruka zostawił.

Bajkę tę napisał Ezop, grecki bajkopisarz, który żył w czasach starożytnych. Postać, o której niewiele wiemy, na wpół legendarna. Nie znamy daty urodzin i śmierci. Uznajemy go za twórcę bajki zwierzęcej. „Kruk i lis” jest tłumaczeniem bajki Ezopa. Ma ona charakter narracyjny. Narrator opowiada o pewnym zdarzeniu, które ukazuje próżność i naiwność kruka i jednocześnie przebiegłość i chytryść lisa. Zwróćmy uwagę na to, że bajkopisarze przypisują stałe cechy bohaterom zwierzęcym. Lis jest chytry, osioł uparty, kruk próżny, zajączek naiwny, lew bezwzględny, wilk okrutny, jagnię niewinne. Możemy tę listę cech rozwijać, bo odwołuje się ona do znanym nam wszystkich wyobrażeń cech ludzkich przypisywanych zwierzętom. Zwróćmy uwagę na to, że w tej bajce morał został wyrażony bezpośrednio i został podany na

początku utworu. Jaka nauka płynie z zachowania kruka? Nie trzeba być próżnym i podatnym na pochlebstwa. Każda z tych cech niszczy w nas rozum i rozsądek.

Zadanie 1.

Jakie wartości i cechy człowieka Ignacy Krasicki pochwała, a jakie gani, czyli karci, krytykuje?

Tytuł bajki	Zalety	Wady
<i>Malarze</i>	pracowitość, prawdomówność	lenistwo, fałsz
<i>Mądry i głupi</i>		
<i>Wilczki</i>		
<i>Ptaszki w klatce</i>		
<i>Jagnię i wilcy</i>		
<i>Przyjaciele</i>		
<i>Kruk i lis</i>		
<i>Czapla, ryby i rak</i>		

Zadanie 2.

Przeczytaj bajkę *Słowik i szczygieł* (podręcznik, strona 52), a następnie przedstaw bohaterów, omów ukazaną w utworze sytuację. Wskaż cechy bohaterów i napisz, jakie pouczenie płynie z ich zachowania. Wzorzuj się na omówieniu bajki „Mądry i głupi”.

Rzekł szczygieł do słowika, który cicho siedział:
„Szkoda, że krótko śpiewasz”. Słowik odpowiedział:
„Co mi dała natura, wypełniam to wiernie.
Lepiej krótko, a dobrze, niż długo, a miernie”.

Zadanie 3.

Uzasadnij, dlaczego bajki I. Krasickiego zaliczymy do literatury dydaktycznej, mającej charakter wychowawczy. W pierwszym zdaniu określ swoje stanowisko. Zaczynij od słów: *Uważam, że...* W drugim zdaniu sformułuj uzasadnienie.

Rozwiązania zadań przesyłacie do 4 maja 2020 r.

Na zakończenie zapowiadam część trzecią... i bardzo serdecznie Was pozdrawiam.